

Кад се заврше избори, почиње сервилност

Џон Адамс - други амерички председник

Некако у сенци предизборног надметања председничких кандидата, а пре свега “дуела” Тадића и Николића, прошла је контроверза око “Гаспромове” понуде за куповину НИС-а, са чим у пакету иде и транзитни гасовод кроз нашу земљу. Но, како нам се чини да питање приватизације НИС-а, па уз то и продаја Русима представља не само економско, већ и генерално политичко питање, верујемо да је оно значајније него што на први поглед изгледа. Могуће је да би до раскола у влади дошло пре око овог питања него због размимоилажења око реакције на проглашење и озваничење сецесије Косова, или пак око пренадуваног значаја Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ (као да је само чланство у питању). Може се чак рећи и да ово питање (као и ССП и Косово) могу одлучујуће да утичу и на избор председника Србије, на опстанак владе, али и на оно што је значајније од свега тога – на стабилност државе.

КАМПАЊА “ПРОТИВ РУСА”

Када су Руси озваничили понуду Србији за куповину домаће нафтне индустрије и изградњу гасовода који је за нас од виталне важности, уследила је оштра кампања. Медији су се лако и брзо “определили”. Пре свега, ту кампању “против поклањања

НИС-а Русима” предводио је *Блиц*, чије су насловне стране биле пуне наслова који су говорили о томе да је та продаја лоша по Србију, па чак и горе од тога. “Руси хоће НИС на поклон” био је само један од наслова у “објективном”

Блицу

, који се углавном позивао на мишљење оних који имају негативан став према руској понуди. Олако се доносила пресуда да је понуда “лоша”, иако су многи разумнији аналитичари ове политичко-енергетске проблематике истицали да се у тој понуди не знају сви аспекти – од тога шта је “књиговодствена” а шта “тржишна” вредност, преко тога до кад ће бити на снази монопол на нафту, па до тога какав би проток гасовода био и колико би се на њему годишње Србија “овајдила”. Наиме, процене вредности НИС-а од око три милијарде умањују се за две милијарде дуга, који, опет – судећи по Млађану Динкићу – може да се “процењује” различито.

Главни противник продаје НИС-а Русима је министар Динкић, који се огласио алармантним изјавама типа „држава би била оштећена за 1,6 милијарди евра“, јер би се наводно за домаћу нафтну компанију могло добити две или више милијарди долара. Поред тога, демагошка је била и изјава како сада због „мање цене“ (у односу на коју понуду?) грађани неће добити обећаних хиљаду евра. Тако је Динкићу успело оно што никоме није – да за неиспуњење својих обећања (првог од 1000, а затим и од 200 евра) учини одговорним лично председника Русије Путина. Уместо (виртуелних) 200 евра – истиче министар – због „срамно ниске понуде“ добићемо по 30 евра. Тако би гласачи, који би требало да се надају да ће добити барем тих 200 евра, требало да постану огорчени на Путина и Русију. Шта рећи, осим да овакве изјаве превазилазе и домете милошевићевске пропаганде током деведесетих.

Тако је некако и у медијским лагумима брзо заборављена она наручена процена НИС-а од 1,2 милијарде долара (или од 1,6 млрд.), јер, очигледно, кад је обављана, није се очекивало да ће Руси бити главни купци. У овој кампањи против Руса министру Динкићу очекивано су се придружили и функционери ЛДП-а, од којих је један рекао да Влада Србије на „скандалозан начин жели да поклати НИС“, ваљда лично Путину. Тако је ЛДП подржао ставове неких режимских странака. Демократе су, са друге стране, давале противречне изјаве од којих су неке биле „тврђе“ а неке „мекше“ од изјаве Бориса Тадића да „НИС не може испод цене“, да би касније звучали помирљивије. Поред ових политичара, „против поклатијања НИС-а Русима“ огласили су се и многи новинари, аналитичари и „енергетски експерти“. Као шлаг на торту стигло је и представљање *Енерџиобзервера* и не знам-одакле-извучене Сијке Пистолове као ауторитета који треба да нам покажу шта је наш национални интерес у енергетици.

Ми бисмо још и прихватили писање *Блица*, изјаве министра Динкића и других

„истомишљеника“ као искрено забринутих за „национални интерес“ и интересе „грађана акционара“ да су се они у неким другим ситуацијама понашали слично. Колико је већ било „лоших понуда“ до сада у приватизацији, па није било такве медијске антикампање?

Да ли можете замислити да је *Блиц* некада писао „Срамна понуда Ју-Ес стила“ или „Закулисне игре око продаје цемента“, или пак Динкића да прети изласком из владе зато што би продајом „Смедерева“ будзашто „држава била оштећена толико-и-толико стотина милиона“. Наравно да је тако нешто било немогуће јер се зна да је Динкић проамерички политичар коме се такав „гаф“ не би могао десити ни у сну. О везама министра са конкурентским

ОМВ
-ом, иза кога стоји и албанско-амерички капитал, већ је спекулисала штампа (пре свега *Курир*

), иако се о томе званично нико није изјаснио. Како смо до сада искусили да где има медијског дима, има и „чињеничне ватре“, исто тако сведоци смо и тога да је „свака афера за три дана“. Да упростимо причу – иза великих прича о „националном интересу“, или о „штети за државу“ најчешће се крију лични и групни интереси моћних и утицајних.

Заиста се можемо упитати шта је наш национални интерес у свему овом. Пре свега, овде је реч о енергетском пакету који би на неки рок стабилизовао снабдевање Србије енергентима, и то, што није за потцењивање, јефтинијим и чистијим енергентом – гасом. Да не говоримо о 200 милиона евра могућег годишњег прихода од транзита. Друго, на овај начин добили бисмо Русију као стратешког енергетског партнера који има сопствене изворе нафте и гаса. Да парафразирамо „мисао“ Михаља Кертеса – када се Европа не плаши Русије као енергетског партнера, зашто би се онда плашила Србија? На крају, али не и последње – битно је и то што бисмо овим аранжманом добили јачу подршку Русије око Космета, о чему се код нас не говори много, јер се и међу „патриотима“ избегава да се каже како су неке ствари „условљене“. Сигурно не у смислу условљености коју намећу западне силе према нама последњих година, али би одбацивање овакве понуде због неке сличне или стратешки гледано лошије (без гасовода), и то зато што су домаћи политичари лобисти западних корпорација, у Москви било са правом схваћено као понижавајући шамар. А то свакако никада, а нарочито у овом тренутку, не би било „у складу са националним интересом“, ма како га „креативно“ дефинисали.

ЕНЕРГЕТСКА СТРАТЕГИЈА – ШТА ЈЕ ТО

Дубљи проблем ове државе је недостатак енергетске стратегије иза које би стајала целокупна држава, кључне компаније, банке и научне институције. Наиме, да смо развијали домаћу нафтну компанију бар онолико колико су то неки радили у региону, ми данас можда и не бисмо морали да је продајемо, или бисмо продавали њен мањи део. Свака држава данас мора да планира и остварује – колико је то у њеним могућностима –

што јефтинију и стабилнију производњу, куповину и дистрибуцију енергената.

Наша реформска елита, сасвим занесена међусобицама или идеолошким химерама, потпуно је запоставила прагматична и стратешка питања као што је енергетска политика. Модерне привреде, иако функционишу на тржишним принципима, у сфери енергетике ствари не препуштају случају. Око извора нафте и њених путева транспорта воде се ратови, руше владе и на друге начине настоји остварити сопствени национално-енергетски интерес. Шта би то био наш енергетски интерес, с обзиром на нашу величину и оскудне финансијске ресурсе? Пре свега да остваримо што је могуће боље позиције не енергетском тржишту, и да што боље капитализујемо сопствени геополитички положај (не само у смислу транспорта енергената, а нарочито не само нафте и гаса). Дакле, пролазак гасовода кроз Србију је наш виталан национални интерес, који се не изражава само кроз тих могућих 200 милиона евра годишњег прихода.

Поред тога, побољшани односи са Русијом отварају нам и руско тржиште, као и могућност да у кооперацији са руским компанијама добијемо нафтне концесије, чиме бисмо одржали и ојачали примарну делатност НИС -а (производња и прерада). Поставља се питање да ли у овако uzavрелој атмосфери надгорњавања оних који су „против Руса“ и оних који су „за Русе“ могу уопште на дневни ред доћи и ове остале, изузетно важне, али медијски не толико атрактивне теме (за разлику од „цене“). Занима нас да ли је у току преговора уопште поменута примарна делатност НИС-а и, ако јесте, у ком контексту? Ово питање није битно само за даљу судбину НИС-а (да ли ће бити важан регионални играч или само дистрибутер енергената), већ и за целу енергетску „крвну слику“. Наиме, ако би наша нафтна компанија добила концесије (за шта је потребна подршка владе и банака), она би могла да у Србију донесе вишеструко јефтинију нафту и да у тренуцима могуће нафтне кризе стабилизује снабдевање. До сада наши политичари нису били заинтересовани за овакве подухвате јер је и хрватска ИНА (као и неке друге регионалне компаније) пребацила своје операције у иностранство. Чини се да отпор оваквим пројектима долази како из њиховог непознавања енергетске проблематике и других стратешких питања, тако и због тога што вероватно нису нашли начин да се „уграде“.

Сада, када је скоро сигурно да ћемо са Русима направити аранжман око НИС-а, постоји и простор да се врло лако остваре и концесиони пројекти који би упослили домаће истраживачко-производне ресурсе, а који би имали и стратешког значаја у енергетској сфери. Овакви пројекти су најбоља одбрана националног интереса, а не једнострано противљење уласку руског капитала на наше тржиште само зато што је руски. Да цитирамо министра Динкића – и ми се надамо да ће „превладати разум и свест о борби за националне интересе“, али се питамо да ли разум и национални интерес схватамо на

исти начин?

ПОЛИТИЧКЕ ИГРЕ ОКО НИС-а

Како је дошло на ред питање приватизације НИС-а и његове већинске продаје руској компанији, тако је у влади дошло до сукоба. Прво је Динкић иступио против, па се повукао из радне групе. Иако у јавности нису наступали тако оштро против дила са Русима, и демократе су биле против, па су формирале блок који је требало да спречи или одложи приватизацију нафтне индустрије. Прецизнијих информација о томе шта се тада догађало у влади немамо, осим онога што је процурело у медијима и по боље обавештеној чаршији – да је дошло до озбиљнијег окршаја у којем је, са једне стране, био ДСС, а са друге Г17, мање или више директно подржан од ДС-а.

Интересантно је то што су министри ДС-а и Г17 током наредних дана и недеља променили мишљење, и тако на крају пристали да се уговор потпише, а да овлашћени потписник буде министар Веља Илић. *Курир* је спекулисао са досијеима Евроаксис банке из Москве у којима је било довољно компромитујућег материјала о министру Динкићу, који је био главни или бар најгласнији противник споразума са Русима. Ипак, о томе се није много расправљало, већина медија је „дисциплиновано“ игнорисала ову аферу, а није ни било званичних реакција из владе.

Тешко је проценити који су мотиви пресудили да лидери ДС-а и Г17 преломе и да пристану да се НИС прода Русима. Чини се да су тврд Тадићев став омекшала истраживања јавности која су говорила о великој популарности Томе Николића, што су потврдили и избори. То је разумљиво ако се узме у обзир да су демократе у благој паници. Тадићев изборни штаб покушава грчевито да нађе начин како би њихов кандидат сустигао и прстигао Николића у другом кругу, где је Тома – да откријемо топлу воду – благи фаворит. Напуштена је тактика да се око продаје НИС-а потпише „нешто необавезујуће“, па да се након избора „види шта ће“, јер на тако нешто нису пристали ни Руси ни Коштуница, очито знајући за јадац. Свима је било јасно да ће се договор постићи пре избора или се неће постићи. Тадић је спреман да попусти и да можда прихвати укор својих прекоокеанских пријатеља због „слабости према Русима“ ако је то услов да победи на изборима. Очигледно је да му је очајнички потребна подршка Коштунице, па макар и формална, као и поен код Руса и барем неких проруски настројених гласача. Исто тако, причало се и о томе да ће Коштуница заузврат попустити око ССП-а, што је исто тако важно председнику. Тако је успех Николића у првом кругу, који прети да се понови и у другом, натерао Тадића да уради оно што је наш национални интерес – да добијемо стратешког енергетског партнера и у перспективи

НИС као камен спотицана и предизборни адут

Пише: Бранко Радун
четвртак, 24 јануар 2008 22:10

енергетску стабилност. Нажалост, са политичком стабилношћу неће ићи тако „једноставно“.